

universities (Institutes of Education of Universities); two-year departments of pedagogy of polytechnic institutes (Polytechnic Departments of Education); four-year schools of performing arts (Central Schools of Speech and Drama); two-year technical colleges (Colleges of Education Technical).

The article shows two stages of pre-service teacher training: Bachelor's level; Master's level. The doctoral level is awarded to those who have chosen a scientific career.

The structure of the pre-service teacher education system in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland is characterized by the fact that such training is provided in higher education institutions. In order to enter higher education institutions, the last two years in the school are devoted to in-depth study of required disciplines. For admission to higher education institutions, the applicant must have a high school diploma. Admission is through the university and college admissions service.

In higher education institutions, the future pre-school teacher acquires the first level of education – bachelor, after which the pre-school teacher develops programs that allow to obtain a master's degree. The first level requires 3–4 years of study. In England and Scotland, there is a range of professional programs available for educators who will or will be working with children with special needs. There are two groups of programs: focused on raising the professional level by specialty; focused on research.

The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland is characterized by a parallel model of pre-service education. The modern education systems of England, Wales, Scotland and Northern Ireland differ in details, but the basic structures are similar. Training standards have been developed in the UK to set requirements for the professional competence of pre-service teachers.

Keywords: pre-school education, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, vocational training, structure, system of training, teacher, level of education, parallel model of training of specialists of pre-school education, introduction to higher education institutions.

УДК 378.046

Худенко О. М.

ПІСЛЯДИПЛОМНА ОСВІТА ЯК ІННОВАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

У статті визначено основні ознаки інноваційного середовища для розвитку професійної діяльності вчителя у системі післядипломної освіти.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури автор обґрунтовує зміст понять “післядипломна освіта”, “освітнє середовище”, “інноваційна діяльність”. Схарактеризовано типологію та структуру освітнього середовища.

Поняття освітнє середовище системи післядипломної освіти визначено як взаємодію освітніх закладів щодо створення комплексу взаємопов'язаних умов, які забезпечують особистісний та професійний розвиток педагога. Основними ознаками післядипломної освіти як середовища професійного розвитку педагогів є: гнучкість, варіативність, гуманістична спрямованість, цілісність, інноваційність.

Акцентовано на необхідності інноваційної спрямованості педагогічної діяльності, яка допомагає педагогу більш повно реалізувати свої творчі здібності, розвивати індивідуальність, свій стиль діяльності шляхом використання нових, характерних лише йому способів та методів її здійснення. Це потребує створення у закладі освіти будь-якого типу відповідного інноваційного середовища.

Ключові слова: інновації, інноваційне середовище, система післядипломної освіти, інноваційна діяльність учителя, професійна діяльність, особистісний і професійний розвиток.

На сучасному етапі розбудови національної системи освіти України одним з її стратегічних орієнтирів визначено створення системи неперервної освіти, можливості навчатися протягом життя. Складовою цієї системи є післядипломна педагогічна освіта, зорієнтована на подальший особистісний і професійний розвиток, саморозвиток особистості, розширення індивідуального досвіду, підвищення рівня професіоналізму, педагогічної майстерності, задоволення пізнавальних потреб учителів, знаходження шляхів оптимізації професійної діяльності.

У сучасних умовах функціонування післядипломної педагогічної освіти можливе лише за умови розвитку інноваційних процесів. Одним із шляхів професійного розвитку педагогів є створення у післядипломній освіті інноваційного середовища, яке допомагало б учителям повною мірою реалізувати свої творчі здібності, розвивати індивідуальність, власний стиль діяльності шляхом використання нових, характерних лише йому способів та методів її здійснення. Проте очевидною залишається недостатня вивченість теоретичних, методологічних, методичних аспектів професійного розвитку педагогів у системі післядипломної освіти засобами інноваційних технологій, шляхом створення відповідного інноваційного середовища.

Мета статті – визначити основні ознаки інноваційного середовища для розвитку професійної діяльності вчителя у системі післядипломної освіти.

Питання післядипломної освіти педагогів розроблялися в працях І. Жерносека, А. Зубка, С. Крисюка, А. Кузьмінського В. Олійника, Н. Протасової, Т. Сущенко та інших.

Теоретичні та практичні питання створення, моделювання, функціонування освітнього середовища розглядаються у працях Г. Беляєва, Ю. Мануйлова, В. Панова, Н. Селиванової, І. Якиманської, В. Явіна.

Відповідно до Закону України “Про освіту” післядипломна освіта передбачає набуття нових та вдосконалення раніше набутих компетентностей на основі здобутої вищої, професійної (професійно-технічної) або фахової передвищої освіти та практичного досвіду та включає: спеціалізацію, перепідготовку, підвищення кваліфікації, стажування [6].

Сучасні вітчизняні дослідники, зокрема В. Пуцов, Н. Протасова, розглядають післядипломну освіту педагогів як другу фазу неперервної освіти, в якій відбувається збагачення професійної та загальної культури вчителя. Першу фазу складає вузівська підготовка – формування професійної культури фахівця [7, с. 8].

Ми погоджуємося з думкою Н. Ничкало про те, що значення післядипломної освіти у системі неперервної професійної освіти полягає у реалізації компенсаторної (усунення прогалин у базовій освіті, її доповнення новими знаннями у зв'язку з інтенсивним розвитком соціальної роботи як науки й осмислення практики здійснення цього виду діяльності) та адаптивної (гнучка професійна підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації з метою оновлення професійного досвіду, здобуття вищого фаху в умовах постійних змін практики соціальної діяльності, форм, методів і технологій її

здійснення) функцій [5, с. 13].

У педагогіці до дефініції “середовище” звертаються досить часто: виховне, культурне, творче, розвивальне, сімейне середовище. Стосовно освітнього середовища, то у загальному значенні воно трактується як взаємодія різних соціальних інститутів з метою забезпечення повноцінного досягнення цілей навчання, виховання та розвитку особистості. Середовище у розумінні науковця Ю. Мануйлова з функціональної точки зору визначається як те, серед чого перебуває суб'єкт, за допомогою чого формується його спосіб життя, що опосередковує його розвиток і “осередовищує” особистість [4, с. 38].

В. Панов відзначає, що типологія середовища залежить від його предметного змісту та від того, у якому оточенні перебуває людина, як його суб'єкт, наприклад, сімейне, інформаційне, духовне, етнічне середовища. Обсяг цього поняття охоплює від освітнього середовища уроку, класу, закладу освіти до певної системи освіти окремої країни.

З-поміж багатьох визначень освітнього середовища наведемо найбільш характерні предметові нашого дослідження. В. Ясвін під освітнім середовищем розуміє систему впливів та умов формування особистості за заданим взірцем, а також можливостей для її розвитку, що знаходяться у соціальному та просторово-предметному оточенні [9, с. 12]. На думку Г. Беляєва, освітнє середовище є процесом діалектичної взаємодії соціального, просторово-предметного та психодідактичного компонентів, створюючи при цьому систему координат провідних умов, впливів та тенденцій розвитку дитячої, дорослої та дитячо-дорослої спільності (спільностей) у параметрах більш ширшого соціокультурного середовища, що співвідноситься з якістю життя, з якістю середовища існування [1].

Ю. Мануйлов стверджує, що освітнє середовище створює умови, базу, тобто матеріальні та духовні блага, інформаційне поле та ін., для задоволення потреб суб'єктів, здійснення їх діяльності, воно опосередковує свідомість, поведінку суб'єкта, є умовою реалізації отриманих знань, сформованих умінь, самореалізації [4].

Система післядипломної освіти представлена широким спектром установ, освітніх закладів, мета яких полягає у постійному збагаченні, поглибленні професійних знань та вмінь за спеціальністю, здобуття нової кваліфікації, наукового ступеня або опанування новим фахом на основі наявного освітнього рівня і досвіду практичної роботи. Можливим є розуміння такої системи як середовища розвитку професійної діяльності вчителів. Система післядипломної освіти педагогів як середовище розвитку професійної діяльності представляє собою взаємодію закладів підвищення кваліфікації, науково-методичних, методичних установ, інформаційних служб з метою створення сприятливих умов для розвитку особистості вчителя, підвищення його професіоналізму.

Таким чином, проаналізовані вище думки науковців щодо сутності поняття “освітнє середовище системи післядипломної освіти” дають підстави визначити його, у нашому розумінні, як взаємодію освітніх закладів щодо створення комплексу взаємопов'язаних умов, які забезпечують особистісний

та професійний розвиток педагога.

Важливим у контексті нашого дослідження є обґрунтування ознак такого середовища, оскільки будь-яке освітнє середовище характеризується якісними та кількісними параметрами.

Існують різні типи освітніх середовищ залежно від основного фактора поділу: за стилем взаємодії (конкурентне – кооперативне; гуманістичне – технократичне), за характером взаємодії з зовнішнім середовищем (відкрите – закрите). В. Ясвіним на основі аналізу педагогічної спадщини Януша Корчака було виділено наступні типи освітніх середовищ: догматичне освітнє середовище, що розвиває пасивність та залежність людини; кар'єрне, орієнтоване на формування як активності, так і залежності людини; безтурботне, що слугує як для виховання вільної людини, так водночас і пасивної; творче, що розвиває творчу активну особистість. На нашу думку, для системи післядипломної освіти як середовища розвитку педагога доречним є наступний поділ: мікросередовище, що представлене стосунками між суб'єктами на невеликому, сталому просторі: середовище класу, аудиторії, між слухачем та викладачем, тренером; локальне – “функціональне та просторове об'єднання суб'єктів, між якими утворюються групові взаємозв'язки” [9, с. 175].

Поняття “освітнє середовище” є досить складним та комплексним, що спричинює суперечності у виокремленні його складових. Ми наводимо найбільш доречну, на нашу думку, структуру освітнього середовища, визначену І. Габою, а саме: просторово-семантична складова, що представлена архітектурою будівлі, дизайном інтер'єру та символікою, традиціями закладу; змістово-методична складова – концепції та програми навчання та виховання, форми та методи організації навчального процесу, навчальних занять; комунікаційно-організаційний компонент передбачає особливості суб'єктів освітнього середовища (розподіл статусів та ролей, статевовікові та національні особливості, їхні цінності, установки, стереотипи та ін.); комунікаційну сферу (стиль спілкування та викладання); організаційні умови [2, с. 30].

Ми вважаємо, що післядипломна освіта як середовище професійного й особистісного розвитку вчителя має відповідати таким вимогам:

- забезпечувати неперервний розвиток особистості. Це відображено і реалізується на практиці концепцією неперервної освіти, що передбачає можливість навчання не раз на все життя, а навчання протягом усього життя, зокрема й забезпечує право на освіту у будь-якому віці;

- бути гнучкою, варіативною. У сучасних умовах післядипломна освіта представлена, у першу чергу, освітою для дорослих людей, в основному це дипломовані спеціалісти, які систематично підвищують свою кваліфікацію, проходять перепідготовку, стажування, здобувають подальшу освіту шляхом навчання в аспірантурі, докторантурі тощо. У зв'язку з цим післядипломна освіта представлена досить широкою системою академій, інститутів, центрів, які пропонують різні форми: очну, заочну, вечірню, дистанційну та варіативні

плани, програми навчання;

- бути гуманістичною, людиноцентричною, що передбачає ставлення до людини як до найвищої цінності, формування та розвиток різнобічно та гармонійно розвиненої особистості. На першому місці є інтереси та потреби учня /студента / слухача;

- цілісною, оскільки післядипломна освіта складається з низки підсистем, що також членуються, важливими є їх інтеграція та спільність вимог. Характерною ознакою післядипломної педагогічної освіти, зокрема її підсистеми – підвищення кваліфікації є те, що у ній поєднуються три періоди: курсовий, тобто безпосереднє підвищення кваліфікації у інститутах, академіях, факультетах післядипломної педагогічної освіти; міжкурсний, що забезпечується відповідними методичними службами, та наскрізний період, який охоплює два попередніх, це самоосвіта;

- інноваційній спрямованості системи післядипломної освіти. На нашу думку, у сучасних умовах функціонування післядипломної педагогічної освіти можливе лише за умови розвитку інноваційних процесів. Одним із засобів професійного розвитку вчителя є інноваційна діяльність, яка допомагає педагогу більш повно реалізувати свої творчі здібності, розвивати індивідуальність, свій стиль діяльності шляхом використання нових, характерних лише йому способів та методів її здійснення. Відомі російські дослідники В. Сластьонін та Л. Подимова наголошують, що “головним фактором інноваційної підготовки вчителя є розвиток його індивідуального стилю діяльності, оскільки засвоєння новацій відбувається на індивідуально-особистісному рівні” [8, с. 151].

Інноваційна діяльність – це метадіяльність: інновації спричиняють зміни, якісні перетворення в інших видах діяльності. В. Сластьонін вважає, що “інноваційна діяльність учителя направлена на перетворення існуючих форм та методів виховання, створення нових цілей та засобів її реалізації, ось чому вона є одним із видів продуктивної, творчої діяльності людини [8].

Педагоги-новатори – це творчі особистості, з власним поглядом на сутність навчально-виховного процесу, з високим інтелектуальним потенціалом, критичним ставленням до дійсності, спроможні шукати альтернативи та впроваджувати їх у випадку невідповідності між наявним та очікуваним (незадоволення результатами своєї діяльності). Характерними ознаками педагога, орієнтованого на інноваційну діяльність, на нашу думку, є такі: ініціативність; готовність до змін, перетворень; наполегливість; високий інтелектуальний потенціал; творчість; критичне ставлення до дійсності; прагнення, устремління до саморозвитку, самореалізації та самоактуалізації.

Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності передбачає включення вчителів у процес створення, освоєння та використання педагогічних інновацій у практиці навчання та виховання, що потребує створення у навчальному закладі будь-якого типу та рівня акредитації відповідного інноваційного середовища. В. Сластьонін визначає інноваційне середовище, як “морально-психологічну обстановку, підкріплену комплексом заходів організаційного, методичного, психологічного характеру, що забезпечує

впровадження інновацій у навчальний процес" [8, с. 155]. Завдання такого середовища полягає у розкритті творчого потенціалу кожного вчителя, його індивідуальності, зокрема індивідуального стилю професійної діяльності.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Отже, система післядипломної педагогічної освіти як середовище розвитку професійної діяльності вчителів представляє собою взаємодію освітніх закладів щодо створення комплексу взаємопов'язаних умов, які забезпечують особистісний та професійний розвиток педагога.

Створення інноваційного середовища у системі післядипломної освіти педагогів для розвитку професійної діяльності повинно мати, на нашу думку, такі ознаки:

– можливість вибору відповідно до індивідуальних потреб, здібностей, стилю діяльності педагога видів, форм оволодіння педагогічними інноваціями. Не можна нав'язувати вчителю те, що йому невласне, незручне;

– оновлення змісту післядипломної освіти новими зразками інноваційних технологій, методик та ознайомлення з таким інформативним матеріалом у курсовий та міжкурсний періоди підвищення кваліфікації;

– створення позитивного емоційного середовища, психологічного мікроклімату;

– створення нових програм, спецкурсів, спецсеминарів, тренінгів як навчально-методичного супроводу для розвитку професійної діяльності вчителя та відповідного комплексу методик діагностики інноваційної діяльності педагога;

– формування мотивації, ціннісних орієнтацій, готовності вчителя до інноваційної діяльності;

– розвиток рефлексивності вчителя з метою кращого розуміння особливостей своєї педагогічної діяльності;

– збирання, вивчення та поширення передового педагогічного досвіду, у контексті якого відбуватиметься ознайомлення вчителів з досвідом педагогів-новаторів, експериментаторів;

– дослідницька спрямованість системи післядипломної освіти: включення педагога у дослідницьку діяльність.

Такі ознаки інноваційного середовища системи післядипломної освіти сприятимуть розвитку педагогічної творчості, поставлять учителя у позицію дослідника та творця.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є обґрунтування форм і методів професійного розвитку педагогів на інноваційній основі.

Використана література:

1. Беляев Г. Ю. Формирование термина образовательная среда в психолого-педагогической литературе конца XX – начала XXI века. URL: <http://dzd.rksmb.org/science/bel06.htm> (дата звернення 30.03.2019).
2. Габа І. М. Освітнє середовище: соціально-психологічна парадигма. *Актуальні проблеми психології*. 2010. Т. 7, вип. 22. С. 27–31.

3. Мануйлов Ю. С. Аксиоматика средового подхода в воспитании (опыт построения). *Методология, теория и практика воспитательных систем: поиск продолжается*. 2006. С. 123–126.
4. Мануйлов Ю. С. Средовой подход в воспитании: методология исследования. *Педагогика*. 2000. № 7. С. 36–41.
5. Ничкало Н. Г. Неперервна професійна освіта як філософська та педагогічна категорія. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2001. Вип. 1. С. 9–22.
6. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 19.04.2019)
7. Пуцов В. І. Теоретичні основи розвитку післядипломної освіти як невід'ємної складової неперервної освіти. *Післядипломна освіта в Україні*. 2007. № 2 (11). С. 7–11.
8. Слостенин В. А. Педагогика: инновационная деятельность. Москва: Магистр, 1997. 224 с.
9. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию. Москва: ЦКФЛ РАО, 1997. 248 с.

References:

1. Belyayev G. Yu. Formirovaniye termina obrazovatel'naya sreda v psikhologo-pedagogicheskoy literature kontsa XX – nachala XXI veka. URL: <http://dzd.rksmb.org/science/bel06.htm> (data zvernennya 30.03.2019).
2. Haba I. M. Osvitnye seredovyshe: sotsial'no-psykholohichna paradyhma. Aktual'ni problemy psykholohiyi. 2010. T. 7, vyp. 22. S. 27-31.
3. Manuylov Yu. S. Axiomatika sredovogo podkhoda v vospitanii (opyt postroyeniya). Metodologiya, teoriya i praktika vospitatel'nykh sistem: poisk prodolzhayetsya. 2006. S. 123-126.
4. Manuylov Yu. S. Sredovoy podkhod v vospitanii: metodologiya issledovaniya. Pedagogika. 2000. № 7. S. 36–41.
5. Nychkalo N. H. Neperervna profesiyana osvita yak filosof's'ka ta pedahohichna katehoriya. Neperervna profesiyana osvita: teoriya i praktyka. 2001. Vyp. 1. S. 9–22.
6. Pro osvitu: Zakon Ukrayiny vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (data zvernennya: 19.04.2019)
7. Putsov V. I. Teoretychni osnovy rozvytku pisyadyplomnoyi osvity yak nevid'yemnoyi skladovoyi neperervnoyi osvity. Pisyadyplomna osvita v Ukraini. 2007. № 2 (11). S. 7–11.
8. Slastenin V. A. Pedagogika: innovatsionnaya deyatel'nost'. Moskva: Magistr, 1997. 224 s.
9. Yasvin V. A. Obrazovatel'naya sreda: ot modelirovaniya k proyetrovaniyu. Moskva, 1997. 248 s.

ХУДЕНКО О. Н. Последипломного образование как инновационная среда развития профессиональной деятельности учителя.

В статье определены основные черты инновационной среды для развития профессиональной деятельности учителя в системе последипломного образования.

На основе анализа психолого-педагогической литературы автор обосновывает содержание понятий “последипломное образование”, “образовательная среда”, “инновационная деятельность”. Охарактеризованы типология и структура образовательной среды.

Понятие образовательная среда системы последипломного образования определено как взаимодействие образовательных учреждений по созданию комплекса взаимосвязанных условий, обеспечивающих личностное и профессиональное развитие педагога. Основными признаками последипломного образования как среды профессионального развития педагогов являются: гибкость, вариативность, гуманистическая направленность, целостность, инновационность.

Акцентируется на необходимости инновационной направленности педагогической деятельности, помогает педагогу более полно реализовать свои творческие способности, развивать индивидуальность, свой стиль деятельности путем использования новых, характерных только ему способов и методов ее осуществления. Это требует создания в учебном заведении любого типа соответствующего инновационной среды.

Ключевые слова: инновации, инновационная среда, система последипломного образования, инновационная деятельность учителя, профессиональная деятельность, личностный и профессиональный рост.

KHUDENKO OLGA. Postgraduate education as an innovative environment for the development of the professional activity of the teacher.

The article deals with the main features of the innovative environment for the development of teacher's professional activity in the system of postgraduate education.

Based on the analysis of the psychological and pedagogical literature, the author substantiates the content of the concepts "postgraduate education", "educational environment", "innovative activity". The typology and structure of the educational environment are characterized.

The concept of educational environment of the system of postgraduate education is defined as the interaction of educational institutions in creating a complex of interconnected conditions that provide the personal and professional development of the teacher. The main features of postgraduate education as an environment of professional development of teachers are: flexibility, variability, humanistic orientation, integrity, innovation.

The author emphasizes on the need of innovative orientation of pedagogical activity, which helps the teacher to more fully realize his/her creative abilities, develop his/her personality, style of activity by using new, methods of its implementation. This requires the creation of innovation environment at any type of educational establishments.

Keywords: innovations, innovative environment, system of postgraduate education, innovative activity of the teacher, professional activity, personal and professional development.

УДК 37.091.12:34-051

Янченко П. В.

КООРДИНАЦІЯ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЇ "4І" (ініціативність, інтерактивність, інтенсифікація, інтеграція)

У статті схарактеризовано одну з педагогічних умов формування правової культури майбутніх юристів – координацію правового виховання на основі технології "4І" (ініціативність, інтерактивність, інтенсифікація, інтеграція). Технологія "4І" (ініціативність, інтерактивність, інтенсифікація, інтеграція) трактується як способи та прийоми роботи науково-педагогічних кадрів ЗВО у сфері навчання та виховання майбутніх юристів, які забезпечують формування їх правової культури у процесі фахової підготовки.

Ключові слова: правова культура, юрист, фахівець, формування, педагогічна умова, координація, технологія.

Інтеграція України у європейське освітнє й наукове товариство вимагає переосмислення системи цінностей майбутніх юристів, досягнення професійної гармонії у правовому полі на основі реалізації інтегративних механізмів, закладених в правових процесах і явищах. На особливу увагу заслуговує проблема формування правової культури майбутніх юристів. Різномасштабні дослідження проблеми формування правової культури має